

INFLUENȚA IMPERIALISMULUI LIBERAL VOLUNTAR ASUPRA MEDIULUI DE AFACERI

BĂC DORIN PAUL

Facultatea de Științe economice, Universitatea Oradea, Str. Transilvaniei nr. 10, bl I2 ap.

35,

tel: 0745911884

e-mail: bac_dorin@yahoo.com

In the third millennium the political systems of the world have changed dramatically. The present paper presents the new type of liberal imperialism and its implications in the economies of the European countries.

1. Noul imperialism liberal voluntar

La sfârșitul secolului XX, sistemul politic vechi de trei secole, bazat pe echilibrul puterii („Balance of power”) și pornirile imperialiste, a luat sfârșit în Europa. Anul 1989 a marcat atât încheierea Războiului Rece cât și sfârșitul unui sistem statal ce data în Europa de la Războiul de 30 de ani.

Ordinea internațională se baza pe hegemonie sau pe echilbru. Din punct de vedere istoric, hegemonia a fost prima. În lumea antică ordinea însemna imperiu, iar cei din imperiu dispuneau de ordine, cultură și civilizație. În afara lui trăiau populațiile barbare, haosul și dezordinea. Imaginea păcii și ordinii printr-un singur centru de putere hegemonică a rămas puternică de atunci până în prezent. Însă imperiile nu sunt create pentru a promova schimbarea. Păstrarea imperiului unit – deși esența imperiilor este să fie diversificate – necesita un stil politic autoritar. Inovația, în societate și politică, ar fi dus la instabilitate. Din punct de vedere istoric imperiile au fost de obicei statice.

În Europa a fost găsită o cale de compromis între haos și imperiu reprezentată de statele mici. Statele mici au reușit să își impună suveranitatea dar numai într-o jurisdicție geografică limitată. Astfel ordinea locală (națională) a fost obținută cu prețul anarhiei internaționale. Competiția dintre statele mici din Europa a fost o sursă de progres, dar sistemul era de asemenea amenințat continuu de o cădere înapoi în haos pe de-o parte sau în hegemonia unei singure puteri de cealaltă parte. Soluția pentru rezolvarea aceste amenințări a fost echilibrul puterii, un sistem de alianțe care a fost considerat condiția libertății în Europa. Coalițiile au fost create cu succes pentru a contrabalansa ambițiile hegemonice ale Spaniei, apoi ale Franței, iar mai târziu ale Germaniei.

Unificarea Germaniei din 1871 a creat un stat prea puternic pentru a putea fi contrabalansat de orice alianță europeană, modificările tehnologice au determinat creșterea exponențială a costurilor războaielor, iar dezvoltarea societăților de masă și a politicilor democratice a dus la imposibilitatea păstrării echilibrului puterii. Totuși, în absența unei alternative evidente a persistat, iar ce a apărut în 1945 nu a fost un sistem nou ci doar o culminare a celui vechi. Vechiul echilibru al puterii multilaterale în Europa a devenit un echilibru bilateral al terorii,

o simplificare finală a echilibrului. Dar acest nou sistem nu a fost deloc durabil. Echilibrul puterii nu a reprezentat niciodată o variantă pentru spiritul global și moralist al secolului 20.

În a doua jumătate a secolului s-a putut observa sfârșitul echilibrului puterii și scăderea în intensitate a impulsurilor imperialiste, până la un punct cele două mergând împreună. Lumea care la începutul secolului era divizată între mariile imperii europene a asistat până la sfârșitul secolului la dispariția tuturor acestor imperii: Otoman, Prusac, Austro-Ungar, Francez, Britanic și în final Sovietic. Ne-au rămas astfel noi tipuri de state:

1. în primul rând în prezent sunt unele țări (majoritatea foste colonii) în care statul aproape că a încetat să existe, unde are loc un război hobbesian al tuturor împotriva tuturor (Somalia sau până de curând Afghanistan).

2. în al doilea rând există țări postmoderne, postimperialiste care nu se mai gândesc la securitate în termeni de cuceriri.

3. în al treilea rând rămân țările tradiționaliste moderne, care au urmărit întotdeauna principiile machiavelice și *raison d'état* (India, Pakistan sau China).

Sistemul postmodern în care noi europenii trăim nu se bazează pe echilibru și nici nu subliniază suveranitatea sau separarea afacerilor interne sau externe ale unui stat. Uniunea Europeană a devenit un sistem extrem de dezvoltat de interferențe în afacerile interne ale statelor, chiar până la bere și cașcaval. Vulnerabilitatea reciprocă a devenit transparență reciprocă.

Apariția unei instanțe internaționale este un exemplu elocvent pentru dispariția distincției dintre afacerile interne și externe în perioada postmodernă. În lumea postmodernă, *raison d'état* și imoralitatea teoriilor lui Machiavelli care au definit relațiile internaționale în era modernă au fost înlocuite de o conștiință morală care se aplică atât relațiilor internaționale cât și afacerilor interne, rezultând astfel un interes mărit pentru ceea ce reprezintă un război corect.

În timp ce acest sistem rezolvă problemele care au determinat nefuncționalitatea echilibrului puterii, nu stopează transmiterea moștenirii națiunii stat. În timp ce economia, elaborarea legilor și apărarea sunt reglementate din ce în ce mai mult de șabloane internaționale, iar granițele sunt mult mai puțin importante, identitatea și instituțiile democratice au rămas în esență naționale. Astfel, statele tradiționale au rămas unitatea fundamentală a relațiilor internaționale în viitorul apropiat, chiar dacă unele din aceste țări au încetat să se comporte într-un mod tradițional.

Care este originea acestei schimbări în sistemul statal? Ideea fundamentală este că lumea a devenit mai onestă. Multe dintre cele mai puternice state nu vor să mai lupte și să cucerească. Acest fapt determină dezvoltarea lumilor premoderne și postmoderne. Imperialismul în sensul tradițional a murit, cel puțin în rândul puterilor occidentale.

Dacă cele menționate mai sus sunt adevărate nu trebuie să considerăm Uniunea Europeană sau NATO „vinovate” pentru jumătatea de secol de pace din Europa Occidentală. Ideea esențială este că statele occidentale nu mai doresc să se lupte între ele. Totuși Uniunea Europeană și NATO au jucat un rol important în întărirea și susținerea acestei poziții. Contribuția cea mai valoroasă a NATO a fost deschiderea pe care a creat-o. NATO a fost și este în continuare un puternic sprijin pentru creșterea încrederii în rândul statelor occidentale. NATO și Uniunea Europeană au creat cadrul pentru ca reunificarea Germaniei

să fie posibilă fără a fi considerată o amenințare pentru restul Europei, după cum a fost văzută unificarea inițială din 1871. Ambele instituții organizează mii de întâlniri între miniștri și alți oficiali, astfel încât toți cei care iau decizii cu privire la pace și război au ajuns să se cunoască extrem de bine. În contrast cu trecutul, această situație reprezintă o calitate și o stabilitate nemaîntâlnită a relațiilor internaționale.

Uniunea Europeană reprezintă cel mai dezvoltat exemplu de sistem postmodern. Ea reprezintă securitate prin transparență și transparență prin interdependență. Uniunea Europeană reprezintă mai degrabă un sistem transnațional decât unul supranațional, o asociere voluntară a statelor decât o subordonare a acestora față de o putere centrală. Visul unui stat european a rămas influențat de secolul trecut. Se bazează pe presupunerea că statele-națiune sunt fundamental periculoase și singura modalitate de a îmblânzi anarhia națiunilor este să se impună o hegemonie asupra lor. Dar dacă statele-națiune sunt o problemă, atunci super-statele cu siguranță că nu sunt o soluție.

În cadrul lumii postmoderne nu există amenințări ale securității în sensul tradițional; membrii acestei lumii nu iau în considerare posibilitatea de a se invada reciproc. Dacă în lumea modernă războiul reprezintă un instrument politic, în lumea postmodernă reprezintă un eșec al politicii. Deși membrii lumii postmoderne nu reprezintă un pericol pentru ei înșiși, atât în regiunile moderne cât și în cele postmoderne amenințări există.

Provocarea lumii postmoderne este acceptarea ideii de standarde duble. Între ele, aceste state operează pe baza legilor și a securității cooperative. Dar când au de-a face cu state „de modă veche” din afara Europei trebuie să se întoarcă la metode mai dure din epoca anterioară – forță, înșelăciune, orice este necesar pentru a face față celor care încă mai trăiesc în lumea secolului 19 – a fiecărei țări pentru ea. Între ele aceste țări respectă legile, dar când trebuie să opereze în junglă, sunt nevoite să aplice legile junglei. În perioada prelungită de pace din Europa a existat tentația de a neglija apărarea, atât cea fizică precum și cea psihologică. Acesta reprezintă unul din marile pericole ale statului postmodern.

Provocarea iscată de lumea postmodernă este nouă. Lumea postmodernă este o lume a statelor eșuate. În aceste țări nu mai există monopolul legitimității folosirii forței. S-a pierdut legitimitatea sau monopolul folosirii forței, de multe ori cele două mergând mână în mână. Exemple de colaps total sunt destul de rare, dar numărul statelor suspuse acestui risc se află în continuă creștere. Unele regiuni din fostul bloc sovietic sunt predispuse la această situație, mai ales Cecenia. Toate regiunile de pe mapamond unde se produc droguri fac parte din lumea premodernă. Până de curând nu a existat autoritate statală reală în Afganistan; nici în Birmania (Burma) sau în unele părți din America de Sud, unde baroni ai drogurilor amenință monopolul statului asupra forței. Toate statele din Africa sunt supuse acestui risc. Nici o regiune de pe glob nu a eliminat complet pericolele. În aceste regiuni, haosul este normal, iar războiul face parte din rutina zilnică. Se poate ajunge până la situația în care guvernul acționează într-un mod similar cu sindicatele de crimă organizată.

Cum ar trebui să se reacționeze la haosul premodern? Implicarea într-o zonă de haos poate fi riscantă; dacă intervenția se prelungește poate deveni nesustenabilă în vederea opiniei publice; dacă intervenția nu are succes poate fi dăunătoare pentru guvernul care a ordonat-o. Dar riscul de a lăsa un stat să se autodistrugă, așa cum a făcut lumea occidentală cu Afganistan poate fi și mai mare.

Ce formă poate lua această intervenție? Calea cea mai logică de a rezolva problemele ridicate de haos și cea mai uzitată în trecut este colonizarea. Dar colonizarea este inacceptabilă pentru statele postmoderne. Tocmai datorită dispariției imperialismului putem asista la nașterea lumii postmoderne. Imperiu și imperialism sunt cuvinte care au devenit o formă de abuz în lumea postmodernă. În prezent nu există puteri coloniale dispuse să realizeze acest lucru, chiar dacă ar exista oportunități și nevoia de colonizare a devenit la fel de mare ca și în secolul 19. Cei care rămân în afara economiei mondiale riscă să cadă într-un cerc vicios. Guverne slabe înseamnă dezordine, iar acesta determină lipsa investițiilor. În anii 50, Coreea de Sud înregistra un PNB/cap de locuitor mai mic decât Zambia; una a devenit membră a economiei mondiale, cealaltă nu.

Toate condițiile pentru imperialism există, dar atât cererea cât și oferta pentru imperialism au scut. Și totuși cei slabi au nevoie de cei puternici, iar cei puternici au nevoie de o lume organizată. O lume în care cei eficienți și bine organizați exportă stabilitate, libertate și care este deschisă pentru investiții și creștere economică – pare avantajoasă pentru noi toți.

Atunci avem nevoie de un nou tip de imperialism, unul acceptabil pentru o lume în care se respectă drepturile omului și valorile mondiale. Într-o oarecare măsură putem să îl schițăm: un imperialism, ca toate celelalte de altfel, care are ca scop implementarea ordinii și organizării, dar care în prezent se va baza pe principiile voluntare.

Pe parcursul perioadei în care un stat este candidat la aderarea la Uniunea Europeană acesta trebuie să accepte ceea ce îi este dat – o masă imensă de legi și reglementări. Dar premiul este că o dată ce ai devenit membru vei avea un cuvânt de spus în „commonwealth”. Dacă acest proces reprezintă un tip de imperialism voluntar, stadiul final poate fi descris ca un Imperiu de Cooperare, „Commonwealth” (bogăție comună) fiind un nume destul de bun.

Uniunea Europeană postmodernă oferă o viziune pentru un Imperiu de Cooperare. O liberate și o securitate comună fără o dominare etnică sau absolutismul centralizat care au dominat imperiile din trecut. Dar de asemenea și fără exclusivitatea etnică ce reprezintă marca statului-națiune – nepotrivit într-o eră fără frontiere și impracticabil într-o regiune ca Balcanii. Un Imperiu de Cooperare ar putea fi cadrul pentru politica internă care se potrivește cel mai bine statelor din era postmodernă: un cadru în care fiecare are o cotă parte din guvern, nici un stat nu domină și în care principiile ce guvernează sunt legale nu etnice. „Centrul” va avea un rol extrem de restrâns. „Birocrația imperială” va fi controlată, trasă la răspundere și va fi servitorul, nu stăpânul bogăției comune (commonwealth). O astfel de instituție trebuie să fie dedicată democrației și libertății. Ca și Roma, acest imperiu va oferi cetățenilor săi o serie de legi, o monedă și șoselele ocazionale.

Aceasta poate că e doar o viziune. Doar timpul ne va spune dacă va putea fi realizată. Întrebarea este cât timp avem la dispoziție. În lumea modernă continuă cursa secretă pentru înarmarea cu arme nucleare. În lumea premodernă interesele crimei organizate – inclusiv terorismul internațional – crește mai mult și mai repede decât statul. S-ar putea să nu mai avem foarte mult timp.

2. Spania și Portugalia

În perioada pre aderare, atât Portugalia cât și Spania se confruntau cu probleme economice, pe care treptat au reuși să le depășească. În 1986, în momentul aderării ambele state se aflau în plină reconstrucție și au ajuns ca în primii ani de după aderare să înregistreze cele mai

mari rate de creștere economică. Ambele state au fost obligate să își privatizeze mare parte din industrie, să reducă datoria publică și să realizeze reforme pentru a face față competitivității de pe piața europeană.

Tabelul 1.

Indicatori economici pentru Portugalia si Spania						
Perioada	1971 - 1980		1981 - 1990		1991 - 2000	
Tara	Portugalia	Spania	Portugalia	Spania	Portugalia	Spania
PIB mediu annual (md \$)	68	313	82	431	138	625
Rata de crestere a PIB (%)	2,2	2,9	4,6	4,7	1,2	3,3

Sursa: www.countrystudies.com

După cum se poate observa din tabelul și graficul alăturat, perioada pre și post aderare au oferit cele mai bune rezultate în ceea ce privește creșterea anuală a PIB ului celor două state. Până la mijlocul anilor 70, ambele state s-au confruntat cu criza și probleme politice, economia nu a fost neglijată, dar totuși ambele state au avut nevoie de reforme în toate cele trei sectoare ale economiei pentru a face față reglementărilor din UE.

Tabel 3.

Aportul la PIB/sector(%)				
Tara	Sectorul	71 - 80	81 - 90	91 - 00
Portugalia	primar	12	6	5
	secundar	49	38	30
	tertiar	39	56	65
Spania	primar	15	5	3
	secundar	54	35	28
	tertiar	31	60	69

Sursa: www.countrystudies.com

De asemenea dezvoltarea industrială și deschiderea economiilor din perioada 1981 – 1990 au determinat o creștere economică anuală peste nivelul înregistrat la nivelul statelor membre al Uniunii Europene. Se poate observa așadar că noul tip de imperialism impune statelor ce doresc să devină membre al Uniunii Europene un nou ritm economic.

Bibliografia:

1. Cooper R. –The new liberal imperialism, The Observer, 7 aprilie 2002
2. Crafts N., Venables A. – Globalization in History: a geographical perspective, London School of Economics, 2001
3. www.countrystudies.com